
EERLIJKE PRIJS VOOR DE BIOLOGISCHE VARKENSVLEESKOLOM

Robert Hoste

De biologische varkensvleesproductie in Nederland is in opkomst, maar heeft nog niet veel marktvolume. Mede door kritische geluiden over voedselveiligheid is de vraag naar producten met een veilig imago sterk toegenomen. Ook de maatschappelijke aandacht voor duurzaamheid, dierenwelzijn en gebruik van medicijnen spelen hierbij een rol. De vraag van supermarkten naar biologisch varkensvlees is beduidend groter dan het aanbod. Een sterke stijging van het aanbod is gewenst, maar lijkt vooralsnog niet van de grond te komen. Schaalvergroting en kwaliteitsverbetering zijn twee sleutelwoorden voor de biologische varkensvleesproductie.

Rekenmodel

Om de biologische varkensvleeskolom te versterken, heeft Platform Biologica (de beleids- en promotieorganisatie van de biologische landbouw in Nederland) het LEI gevraagd een rekenmodel te maken van de totale productiekolom. Bij de ontwikkeling daarvan is samengewerkt met Agrotransfer. Varkenshouders, De Groene Weg (organisatie van biologische slachterij en slagers) en Verba Vlees (voorverpakker van vlees) zijn intensief betrokken geweest bij de ontwikkeling van het model en hebben ook de benodigde bedrijfsinformatie verstrekt. Juist door de gezamenlijke inbreng van de betrokken bedrijven is er een rekenmodel ontstaan dat op een transparante wijze de opbouw van de ketenkostprijs op een betrouwbare en onafhankelijke wijze in beeld brengt. Het model is gebaseerd op de Activity Based Costing-methode en omvat de volgende functies:

- open kostprijscalculatie;
- instrumentarium voor onderbouwing van afspraken in de keten;
- instrumentarium om onderling te kunnen factureren;
- uitvoeren van gevoeligheidsanalyses voor optimalisatie biologische-varkensvleesketen;
- informatie voor consumentenvoorlichting.

Het rekenmodel kan gebruikt worden voor scenario-analyses om hiermee verbeterpunten aan te reiken voor optimalisatie van de biologische-varkensvleeskolom. Behalve dat het rekenmodel een economisch hulpmiddel is voor directe toepassing, ondersteunt het ook een ketenconcept dat gebaseerd is op samenwerking en het zoeken naar gezamenlijk belang. Daarmee is het Eerlijke-Prijs-concept een uitdaging voor andere ketens.

Kostprijs biologisch varkensvlees

Als eerste resultaat is binnen het project de berekening van de primaire kostprijs van biologische varkens gerapporteerd. Deze bedraagt 5,38 gulden per kilogram warm geslacht gewicht (inclusief BTW). Deze kostprijs is door de slachterij overgenomen als basisprijs voor de uitbetaling aan boeren en ligt bijna een gulden hoger dan de tot dan toe geldende basisprijs. In het model wordt een batch varkens doorgerekend vanaf de boerderij totdat de producten in het winkelschap liggen, dus inclusief slacht, technische-delenproductie en opvolgende snitten. Zaken die de gewichtsstroom en de uitsnijding in delen beïnvloeden, zoals uitsnij-schema's, indroogverliezen, afzet van spek en botten en toegevoegde kruiden, zijn in het model opgenomen om de juiste gewichtsstroom van begin tot eind te kunnen weergeven. Verder zijn per bewerkingsstap de verschillende kosten in beeld gebracht, gedifferentieerd naar (tussen-)producten.

Tabel 1 Gewichtsstroom van biologisch varkensvlees (kg per varken en aandeel in het gewicht van het levende varken)

	Gewicht	Aandeel
Levend varken	115	100%
Afval + verlies	-/	33
Koud geslacht gewicht	=	82
Afval bij uitsnijding	-/	9
Bruikbare delen	=	73
Afzet variabel	-/	23
Naar vers vlees	=	50
Afval vers-vleesbereiding	-/	1
Vers vlees (varkensvlees)	=	49
Hulpstoffen	+	6
Vers vlees inclusief hulpstoffen	=	55

Per varken blijft circa 49 kg aan vers vlees over. Met hulpstoffen erbij (rundermet voor half-om-half gehakt, kruiden en panering) komt er uiteindelijk van één varken 55 kg vers vlees in het schap te liggen. De andere bruikbare delen (23 kg; tabel 1: 'afzet variabel') gaan nu nog naar een scala aan afzetkanalen, waarin de producten, afhankelijk van de markt, al of niet biologisch afgezet worden. Voor een goede vierkantverwaarding is het van belang om deze 23 kg per varken (zoals buiken en wangen) zo veel mogelijk biologisch af te zetten. Hierbij kan gedacht worden aan vleeswaren of ingrediënten voor worstbereiding. Bij gangbare varkens wordt maar een gedeelte van alle varkens gebruikt voor vers-vleesproductie. Er wordt geselecteerd naar afzetkanaal. Bij biologische varkens gebeurt dit nog niet. De kwaliteit van de geleverde biologische varkens is gemiddeld echter duidelijk lager dan bij gangbaar. Kwaliteitsverbetering is nog mogelijk en ook gewenst. Als vervolgens de productieomvang van biologische varkens in Nederland ook nog eens substantieel toeneemt, kan een selectie naar gewenste afzetkanalen ook tot de mogelijkheden behoren. Dergelijke verbeteringen dragen bij aan de economische potenties van de biologische varkensvleeskolom.

Ketenkostprijs

De kostprijs van de primaire productie bedraagt 5,55 gulden per kilogram. Dit is gebaseerd op de eerder genoemde 5,38 gulden, na verrekening van toeslagen en kortingen op de basisprijs, door omrekening naar koud geslacht gewicht en na aftrek van BTW. De ketenkostprijs voor het hele pakket varken bedraagt 16,22 gulden per kilogram koud geslacht gewicht (tabel 2). Er is echter een aanzienlijke differentiatie in realiseerbare verkoopprijs. Vers vlees zal daarom gemiddeld 22,41 gulden moeten opbrengen, omdat de afzet van bijvoorbeeld botten en spek een veel lagere opbrengstprijis heeft. Deze verkoopprijs blijkt in de praktijk ook gerealiseerd te kunnen worden. Bij deze verkoopprijs is overigens verondersteld dat de 'afzet variabel' (zie tabel 1) ook geheel biologisch afgezet wordt.

Tabel 2 Opbouw van de ketenkostprijs, uitgesplitst naar schakels (gulden/kg koud geslacht gewicht, excl. BTW) a)

Primaire productie	5,55
Slacht	}
Uitsnijding	
Vers-vleesbereiding	
Retail	
Totale productiekosten	16,22

a) Afzonderlijke kostenposten zijn deels samengevoegd uit oogpunt van belangenbescherming van betrokken partijen.